

sensum exprimendum. Vide Suarez disp. II. sect. 5. cf. S. Th. 3. q. 60. a. 7. ad 3. et a. 8.

CAPUT III.

DE EFFICACIA SACRAMENTORUM NOVI TESTAMENTI

THESIS VI.

Praemissa notione de obice removendo et de causa instrumentalis, demonstratur, sacramenta novi testamenti esse proprio sensu causas instrumentales gratiae.

“ Virtus sacramentis novi testamenti propria est, ut per ea, tamquam causas instrumentales, hominibus non ponentibus obicem gratia sanctificans, vi ipsius signi sensibilis sacrifice externi ritus iuxta Christi institutionem adhibiti, conferatur. ”

Duo ad intelligendam hanc thesim declaracione indigent, obex quid sit, et quae eius removendi ratio; tum quae sit notio *causae instrumentalis* comparate ad causam principem; tertium vero his suppositis demonstrandum est, *efficacia* scilicet visibilium sacramentorum ad collationem gratiae sanctificantis.

I. Obex gratiae, ad quam efficiendam sacramenta instituta sunt, *simpliciter* dictus intelligitur animae dispositio mala, vel absolute vel secundum praesentem Dei providentiam repugnans infusioni gratiae. Obex inquam *simpliciter* dictus est haec mala dispositio, seu indispositio ad recipiendam gratiam; nam datur etiam deficiens dispositio, quae est indispositio non quidem ad gratiam *simpliciter*, sed ad gratiam ulteriorem et abundantiorem, et quae ideo potest dici obex secundum quid. Cf. Suarez disp. 28. sect. 4. (§. “ Et potest in hunc modum ”).

Discrimen est ergo inter *obicem gratiae* et *ineptitudinem* ad sacramentum ipsum suscipiendum, cuiusmodi ineptitudo oritur ex defectu characteris baptismalis quoad omnia reliqua sacramenta, ex charactere iam recepto quoad sacramenta characterem imprintentia, ex sexu femineo quoad Ordinem, ex sanitate corporis vel ex infantia quoad extremam un-

ctionem, ex impedimentis dirimentibus quoad matrimonium. Obex enim gratiae proprie dictus, supposito etiam valore sacramenti, impedit collationem gratiae et ad ordinem moralem pertinet; haec ineptitudo ad ordinem quodammodo physicum reducitur, et impedit ipsum valorem sacramenti. Hinc defectus necessariae voluntatis ac intentionis ad suscipiendum sacramentum de utroque participat, de ratione scilicet obicis et ineptitudinis. Porro quod in sacramento poenitentiae obex illud reddit nullum saltem plerumque (censemur enim hoc etiam sacramentum quandoque posse esse *informe* i. e. validum sine collatione gratiae), id inde accidit, quia in hoc sacramento obex est simul defectus materiae; quae itidem deesset sane felicissime in hypothesi omnimodae innocentiae a peccato commisso post baptismum.

Ceterum hoc discrimen inter *obicem gratiae* et inter *defectum oppositum valori* sacramentorum amplissime explicatum est velut cardo totius quaestionis a Patribus et nominatim a s. Augustino in controversia cum Donatistis. “ De ipso corpore et sanguine Domini, unico sacrificio pro salute nostra, quamvis ipse Dominus dicat, nisi quis manducaverit carnem meam et biberit meum sanguinem, non habebit in se vitam, nonne Apostolus docet, etiam hoc perniciosum male utentibus fieri? Ait enim (1. Cor. XI. 27.): quicumque manducaverit panem et biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis et sanguinis Domini. Ecce quemadmodum obsunt divina et sancta male utentibus; cur non hoc modo et baptismus?... cur non ita et baptismus, quamvis bonus et legitimus, non tamen omnibus habentibus prodet?... Non adtendebas, posse nos dicere, esse ibi (in parte Donati) quidem baptismum Christi iustum, sanctum et bonum; sed poenale, contrarium, perniciosum inimicis corporis Christi, quod est Ecclesia? ” Aug. contr. Crescon. l. I. n. 30. 31.

Iam illa repugnantia sive indispositio ad infusionem gratiae non potest tolli nisi per actus liberos supernaturales ipsius hominis auxilio gratiae actualis elicitos, quibus efficitur ea, quae vocatur *necessaria dispositio h. e. non repugnantia ad infusionem gratiae*.

Hinc 1°. infantes, quorum nullus potest esse proprius actus liber, vel sunt omni modo incapaces ad suscipiendam gratiam per sacramenta, vel in ipsis nullus potest esse obex. Primum repugnat manifestae traditioni apostolicae saltem quoad aliqua sacramenta; ergo in hac ipsa doctrina apostolica continetur alterum, nullum scilicet in infantibus esse obicem gratiae suscipienda per sacramentorum applicationem. « *Hoc qui non credit (parvulos iustificari et salvare per baptismum), profecto infidelis est; longeque melior est illo parvulus, qui etiamsi fidem nondum habeat in cogitatione, non ei tamen obicem contrariae cogitationis opponit, unde sacramentum eius salubriter percipit* » Augustinus ep. 98. n. 10. ad Bonifac.

Quoad adultos 2°. potest esse repugnantia et indisposition ad susceptionem gratiae seu obex *simpliciter* dictus, qui tamen non prae omnibus sacramentis idem est. In iis enim, quae per se et ex fine proprio instituta sunt ad remissionem peccati, atque ideo ad conferendam *primam gratiam*, status peccati non est obex, eo ipso quod ordinata sunt ad remissionem peccati; sed obex *simpliciter* est impenitentia de peccato commisso. Ergo dispositio necessaria ad removendum obicem efficitur actibus poenitentiae, ad quos requiritur *fides, spes et voluntas pervenienti ad gratiam Dei, supernaturalis detestatio peccati commissi cum voluntate servandi legem Dei*. Constat id ex ipsa doctrina Christi et Apostolorum in Scripturis consignata: « qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur » Mr. XVI. 16; « euntes docete omnes gentes, baptizantes eos... docentes eos servare omnia, quaecumque mandavi vobis » Matth. XXVIII. 19. 20; « ecce aqua, quid prohibet me baptizari? Dixit autem Philippus: si credis ex toto corde, licet » Act. VIII. 37; « exsurge et baptizare et ablue peccata tua, invocato (ἐπικαλεσάμενος) nomine ipsius » Act. XXII. 16; « poenitentiam agite et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum » Act. II. 38. Manifestum est id ipsum ex historia catechumenatus et administrationis poenitentiae, imo ex ritu ipso utriusque sacramenti descripto a vetustis-

simis Patribus Iustino (1), Tertulliano, Cypriano etc., et ex universali consentiente doctrina omnium aetatum.

In sacramentis aliis, quae ex sua institutione referuntur ad peculiarem sanctificationem membrorum Christi viventium et ideo ad conferendam *gratiam secundam*, obex gratiae simpliciter est *conscientia status peccati*, proindeque dispositio per se necessaria removens obicem est status gratiae. Constat id ex proprio fine horum sacramentorum, ex solemni, quae inde pendet, distributione in sacramenta *mortuorum et vivorum*, et ex omnibus fontibus theologicis. Sed de hac necessaria pro singulis sacramentis dispositione in peculiaribus tractatibus theologiae moralis agitur.

Dixi, dispositionem *per se necessariam* esse statum gratiae, quia iuxta sententiam saltem probabilem et communiores etiam in his sacramentis vivorum status peccati aliquando *per accidens* non impedit effectum gratiae. Obex enim est *conscientia status peccati*; quando ergo homo inculpabiliter ignorat se esse in peccato, supposita poenitentia per attritionem (2), obex non exstat, hocque ipso sacramentum etiam *per se* institutum ad conferendum augmentum gratiae seu *gratiam secundam* sanctificabit hominem, quamvis tunc gratia, quae confertur, *per accidens* sit *gratia prima*.

At licet haec dispositio, quam declaramus, sit sufficiens ad removendum obicem *simpliciter* impedientem effectum gratiae, potest tamen cum illa simul consistere indispositio et secundum praesentem Dei providentiam repugnantia ad *gratiam abundantiorem*, atque adeo obex, quem diximus *secundum quid*. Quod ita declaratur. Sacraenta, quorum

(1) « Quicumque persuasum habuerint et crediderint vera esse, quae a nobis docentur et dicuntur, seque ita vivere posse promiserint; ii precari, et ieunantes priorum peccatorum veniam a Deo petere docentur, nobis una precantibus et ieunantibus. Dein eo ducuntur a nobis, ubi aqua est, et eodem regenerationis modo regenerantur, quo et ipsi sumus regenerati » Iustinus Apol. I. n. 61.

(2) Impenitentia est obex, adeoque poenitentia (utique vera et realis, nam poenitentia solum *putata* prorsus poenitentia nulla est) requiritur ad removendum obicem in ipsis sacramentis mortuorum; ergo *a fortiori* eadem valent pro sacramentis vivorum.

dignitas et valor ad sanctificandum derivatur ex infinito pretio effusi sanguinis et meritorum Christi, non habent praefixam mensuram sanctificationis velut unico limite determinatam; sed eorum valor per se extenditur ad gradus gratiae in indefinitum. Hinc Deus pro suavi sua providentia, qua vult etiam nostram cooperationem, pretium sanguinis Christi ad conferendam gratiam per sacramenta applicat secundum aliquam proportionem dispositionis, ut posita perfectiore dispositione gratiam conferat abundantiorum. Quae quidem servata inter collationem gratiae sacramentalis et dispositionem nostram proportio satis declaratur in Conc. Trid. sess. VI. cap. 7, ubi s. synodus, postquam inter causas iustificationis numeravit sacramentum baptismi ut causam instrumentalem, causam formalem ait esse iustitiam, « quam in nobis recipimus unusquisque secundum mensuram, quam Spiritus Sanctus partitur singulis prout vult, et secundum propriam cuiusque dispositionem et cooperationem. » Hoc autem non debet ita intelligi, quod amplior *gratia sacramentalis* tamquam merces respondeat dispositioni ut merito, sed unice quod, sublato defectu melioris dispositionis, qui secundum praesentem providentiam obstitisset collationi amplioris gratiae, meritum Christi per sacramenta abundantius applicatur; atque ita *gratia sacramentalis* ex toto confertur per ipsa sacramenta tamquam instrumentales causas, dispositio autem melior est tantum conditio, sine qua non conferrent sacramenta hanc gratiae abundantiam; sicut dispositio simpliciter necessaria non est meritum, cui confertur, sed tantum conditio sine qua non conferretur *gratia sacramentalis*. Sicut ergo defectus dispositionis absolute necessariae est *obex gratiae simpliciter*, ita ille defectus melioris dispositionis obstans collationi amplioris gratiae potest dici *obex secundum quid*, et sicut dispositio absolute necessaria est remotio obicis *simpliciter* dicti, ita perfectior dispositio, formaliter quatenus perfectior, iure potest dici remotio obicis, quem appellamus *obicem secundum quid*.

Dixi, dispositionem esse tantum remotionem obicis et conditionem *sine qua non*, non autem meritum ad *gratiam sa-*

cramentalem; nam si homo iustus actibus virtutum, quibus se disponit ad sacramentum, etiam meretur augmentum sanctificantis gratiae, haec gratia respondens merito est *ex opere operantis* non autem *gratia sacramentalis*, quae tantummodo virtute ipsius sacramenti confertur, ut inferius demonstrabitur.

Doctrina itaque Bellarmini (De sacr. in genere l. II. c. 1. §. « Igitur ut intelligamus ») omnino verissima est, et immrito correctionis indiga censetur a cl. quodam theologo recenti (Fol. trimestr. Tubing. 1855. fasc. I. p. 29.). Bellarminus ita habet. « Voluntas, fides et poenitentia in suscipiente adulto necessario requiruntur ut dispositiones ex parte subjecti, non ut causae activae; non enim fides et poenitentia efficiunt gratiam sacramentalem, neque dant efficaciam sacramentis, sed solum tollunt obstacula, quae impedirent ne sacramenta suam efficaciam exercere possent; unde in pueris, ubi non requiritur dispositio, sine his rebus fit iustificatio. » Iam ad hanc doctrinam Professor Tubingensis animadvertis, « iustificationem puerorum esse aliam quam adulorum, quatenus in adultis iustitia inhaerens est *activa*, in pueris autem *mere habitualis*; Bellarminum ad hoc discrimen non adtendisse, et ideo mancam dedisse declarationem *quoad obstacula*. » Quidnam sibi vult vir doctus, quando ait, iustitiam inhaerentem in adultis esse *activam*, in infantibus *mere habitualem*, ut ex hoc discrimine concludat, non recte dici a Bellarmino dispositionem removere tantummodo obstacula non autem efficere gratiam sacramentalem? Vel considerat iustitiam inhaerentem in se ipsa, et vult significare id, quod est verissimum, virtutes et gratiam informantem infundi infantibus *quoad habitum*, sed pro illo tempore non *quoad usum* (1); in adultis autem habitus infusos virtutum referri ad actus exercendos, et gratiam sacramentalem habere speciales relationes ad gratias actuales in posterum conferendas, quarum infantes, quamdiu carent usurrationis, sunt incapaces. At haec insita ratio ac proprius

(1) « Parvulus in baptismo et culpa remittitur, et virtutes ac informans gratia infunduntur *quoad habitum*, etsi non *pro illo tempore quoad usum*. » In Conc. Vienn. Clementina *De fide catholica*.

modus gratiae et iustitiae inhaerentis, quae efficitur per sacramenta, profecto nihil pertinet ad declarandum, utrum dispositiones sint aut non sint tantummodo remotio *obstaculorum* impedientium, quominus sacramenta suam efficaciam exerceant. Vel illo vocabulo *iustitiae inhaerentis activae in adultis et mere habitualis in pueris* significat cl. censor modum ipsum, quo iustitia confertur. Tum in primis eius ratio loquendi est obscurissima, ne quid amplius dicam; ad rem vero ipsam quod spectat, si dicit adultos iustificandos per sacramenta aliquid agere debere, et cum auxilio gratiae actualis cooperari *active* ad inducendas animi dispositiones, quae sunt conditio sine qua sacramenta suam efficaciam ad conferendam gratiam non exercent, in infantibus autem nullam requiri huiusmodi actionem et cooperationem; id verum quidem est, sed hoc ipsum multo clarius docet Bellarminus illis ipsis verbis a censore reprehensis; si autem sibi vult, hominem iustificandum per sacramenta concurrere suis actibus ad efficiendam vel promerendam gratiam *sacramentalem* et illam iustitiam inhaerentem, quam *instrumentaliter sacramenta efficiunt*, id sane est, quod Bellarminus reicit, et quod cl. censor ipse, quantum eidem ex eius dissertatione intelligo, quin sibi contradicat, admittere non potest. Fateor ergo, me non videre, quid in doctrina proposita Bellarmini verum non sit, aut quid in ea displicere potuerit.

II. Sequitur declaratio altera, quid sit *causa efficiens principalis*, quid *instrumentalis*. Causa *principalis*, ut contradistinguitur ab *instrumentali*, ea dicitur, quae virtute propriae formae ac naturae proportionata effectui per se agit et influit ad effectum producendum; causa vero *instrumentalis* semper relative dicitur ad causam *principalem*, et est ea, qua *principalis* utitur ad producendum effectum, in ipsam derivando aliquam virtutem. Causa ergo *instrumentalis* non habet ex sua natura ac forma propriam virtutem ad producendum effectum, sed agit virtute derivata a causa *principalis*. (Vide S. Th. 3. q. 62. a. 1. cf. Suarez Metaphys. disp. 17. sect. 2. n. 16; Lugo De sacram. disp. 4. sect. 4. n. 43; sect. 5. n. 95.)

Cavendum vero est, ne decepti ambiguitate vocis *causam principalem*, ut contradistinguitur ab *instrumentali*, confundamus cum *causa prima*. Latius enim patet causa *principalis* in oppositione ad *instrumentalem* quam *causa prima*, quae solus Deus est et contradistinguitur a *causis secundis*, cuiusmodi sunt creaturae. Causa itaque *principalis* alia est *causa prima*, quae est omnino independens sicut in suo esse ita in omni sua operatione, et a qua pendet omnes aliae cause tam in existendo quam in agendo; alia est *causa secunda*, quae licet habeat ex sua natura ac forma propriam virtutem ad agendum, habet tamen et naturam et virtutem agendi per creationem ac conservationem a *causa prima*, et ab hac in agendo pendet, quatenus nonnisi sub eius concursu agere potest. Ex quibus intelligitur, *causam secundam principalem praecausa prima* habere quidem alias analogias cum causa *instrumentali*, et ratione dependentiae cum hac comparari posse (cf. S. Th. 1. q. 105. a. 5.); sed *prae causa instrumentalis* proprie dicta esse vere *principalem*. (Vide Lessium De gratia efficaci c. 14. n. 7.)

Iam quae diximus de discrimine causae *principalis* et *instrumentalis*, non solum valent de *causa physica*, quae effectum sua ipsius actione attingit ac producit, sed etiam de *causa morali*, quae aliqua bonitate et dignitate vel qualitate sua adfert rationem causae *physicae intelligenti* ad effectum *physice producendum* (1). Nam etiam illa bonitas ac dignitas aut qualitas, quae in *causa morali* habet rationem *virtutis causalis*, potest esse causae propria et ex *forma inhaerente* atque ita erit *moralis causa principalis*, vel potest esse dignitas non propria sed solum *derivata a causa principali*, et tum erit *causa moralis instrumentalis praecausa principali*, cui subest et quae per ipsam agit.

Porro ex dictis sequitur, id, cuius nulla esset dignitas

(1) Patet etiam efficaciam *causae finalis* non posse esse nisi *moralis*; distinguitur tamen *causa finalis a causa morali efficiente*; haec enim movet sua bonitate *quia est*, finis autem *formalis*, et (ut dici solet) *finis qui obtainendus non movet, quia est*; sed eius bonitas apprehensa movet, *ut sit*.

nec propria nec aliunde derivata tamquam ratio ad producendum effectum, sed quod tantum removeret impedimentum obsistens productioni effectus, ut diximus de dispositione removente obicem gratiae sacramentalis, vel ad cuius praesentiam tantummodo velut meri signi, causa physica ex rationibus aliis produceret effectum; id, inquam, non posse censeri *proprie causam*, sed tantum *conditionem*, sine qua non produceretur effectus, vel (ut alii appellant) *causam per accidens*. Exempla sunt allata a s. Thoma 3. q. 62. a. 1; puta, si ad exhibitionem denarii plumbei pendantur centum librae etc.

His declaratis per se evidens est, signa sensibilia, cuiusmodi sunt sacramenta, non posse esse causas *principales* gratiae, sive eorum efficientia *physica* sit sive *moralis* tantum. Si ergo sacramenta, ut mox demonstrabimus, sunt *causae gratiae*, id non potest intelligi, nisi quod sunt *instrumenta* Dei, qui solus est *causa principalis physice efficiens* gratiae, et *instrumenta Christi*, cuius merita sunt *principalis et prima causa moralis omnis gratiae*.

III. Reliqua est thesis ipsa demonstranda, hanc scilicet esse virtutem sacramentorum novae legis ex divina revelatione nobis manifestatam, ut per ea, vi ipsius signi sensibilis, tamquam *per causas instrumentales* gratia sanctificans a Deo conferatur, supposita non repugnantia in subiecto suscipiente. Nunc autem abstrahimus a modo, quo sint *instrumentales* causae, utrum *physica* an *solum morali virtute* et *efficientia*; non enim solutio huius quaestions, sed *solum veritas efficaciae* ad conferendam gratiam clare in revelatione est proposita et ad fidem catholicam pertinet.

Hisce positis efficacia sacramentorum ad producendam gratiam concepi adhuc potest tripliciter: primo ita, ut per sacramenta, tamquam per signa et visibilia verba (ut Augustinus loquitur) evangelium reconciliationis extrinsecus proponatur, quam propositionem suscipiens homo, aliunde adiutus gratia actuali interna, sese disponat fide, spe et charitate ad sanctificantem gratiam consequendam *ex opere congruo*; vel, si iam iustus est, *ex opere condigno operantis*. At haec est efficacia propria praedicationis verbi Dei

et sacramentorum veteris testamenti. Alio modo deinde posset concepi ita, ut per sacramenta ex sese solum obtineatur gratia actualis illustrationis et motionis, cui homo cooperans perveniat ad iustificationem vel gratiae sanctificantis augmentum. Haec est virtus propria non sacramentorum sed sacrificii novae legis. Denique potest intelligi ita, ut per sacramenta tamquam per causas, ubi obex non impedit, sanctificans gratia immediate et efficienter conferatur. Tertio hoc modo sacramenta operari, doctrina est catholica in Conc. Trid. sess. VII. can. 5-8. iterum proposita ac definita.

Sane 1°. in sacris litteris non modo collatio Spiritus Sancti et collatio salutis exhibetur consequens ex applicato signo sensibili, eo quod immediate coniungitur signum cum collatione gratiae: « qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit » Mr. XVI. 16. cf. Gal. III. 27; « imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum » Act. VIII. 17. cf. ib. XIX. 6; sed etiam explicite relatio sacramenti *ut causae* ad *gratiam ut eius effectum* declaratur. a) Baptismo dicuntur ablui peccata Act. XXII. 16; 1. Cor. VI. 11, et credentes ac poenitentes baptizantur *in remissionem peccatorum* Act. II. 38. Poenitentia praecedit et supponitur *ut dispositio*, baptismus vero dirigitur causalitate immediata *in remissionem peccatorum*; non autem, sicut baptismus Ioannis, est *solum baptismus poenitentiae* (1), h. e. signum significans et externa propositione excitans virtutem poenitentiae, quae virtus demum sit in remissionem peccatorum. Hinc est discrimen inter efficaciam unius et inefficaciam alterius ad immediatam regenerationem spiritualem: baptismus Ioannis est *in aqua* tantum, baptismus Christi *in Spiritu Sancto* Io. I. 33; Luc. III. 16. Nam b) dicimur regenerari, renasci *ex aqua et*

(1) « Ioannes praedicans baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum » Mr. I. 4; Luc. III. 3. Genitus complexus: « poenitentiae in remissionem peccatorum » declarat, qualis fuerit baptismus; unde Act. XIII. 24. sine addito simpliciter dicitur *baptismus poenitentiae*. Incisum itaque « in remissionem peccatorum » immediate pendet a nomine *poenitentiae*, ut patet ex ipsis Baptiste declarationibus Luc. III. 16. Baptismus excitabat *ad poenitentiam*, ut poenitentia perduceret *in remissionem peccatorum*.

Spiritu Sancto Io. III. 5, ubi particula causalis *ex certe* designat Spiritum Sanctum ut causam regenerationis; at qui una et eadem non ad Spiritum Sanctum seorsim, sed ad complexum refertur « ex aqua et Spiritu Sancto; » ergo necessario etiam aqua designatur ut causa regenerationis, quamvis ut causa subordinata et instrumentalis sub operatione Spiritus Sancti, quod per se patet ex utriusque diversa ratione ac natura. Pari modo dicitur dari Spiritus Sanctus *per impositionem manuum* Apostolorum Act. VIII. 18, et gratia Dei esse in homine *per impositionem manuum* 2. Tim. I. 6, quae omnes propositiones causales sunt et signum visible impositionis manuum ut causam gratiae exprimit, non vero concomitantiam tantummodo signi et donationis gratiae (1). c) Sicut baptismo dicuntur ablui peccata et homines regenerari ex aqua et Spiritu Sancto, ita adhuc efficacius, si fieri potest, haec ratio causae exprimitur, cum baptismus ipse appellatur « lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus Sancti, » per quod Deus salvos nos facit, et « lavacrum aquae in verbo vitae, » quo lavacro Christus mundat Ecclesiam: « secundum suam misericordiam salvos nos fecit *per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus Sancti* » Tit. III. 5; « Christus dilexit Ecclesiam et se ipsum tradidit pro ea, ut illam *sanctificaret mundans lavacro aquae in verbo vitae* » Eph. V. 26. cf. 1. Pet. III. 21; Heb. X. 22. (23); Io. VI. 55-59. etc.

Generatim omnibus his locutionibus exprimitur tamquam effectus sacramenti non fides vel poenitentia excitata, sed hac in adultis praesupposita (cf. n. I), effectus immediatus declaratur esse *remissio peccatorum, regenerationis, renovatio, gratia Dei, vita in Christo, communicatio Spiritus Sancti;* et huius effectus causa non dicuntur esse fides, poenitentia, aliive virtutum actus praesuppositi in suspiciente, sed causa

(1) Eamdem ergo significationem causae instrumentalis in loco parallelo 1. Tim. IV. 14. habet particula μέτρα, ut idem sit *cum impositione ac per impositionem mannum*. Quamvis enim in uno loco diserte exprimitur impositio manum *Apostoli*, in altero manum *presbyterii*, in presbyterio tamen comprehenditur principaliter etiam *Apostolus*. Adhiberi autem μέτρα cum genitivo etiam pro dativo instrumenti, discitur ex lexicis.

dicitur signum ipsum sensibile, ablutio, lavacrum aquae, aqua, manuum impositio; idque declaratur omnibus loquendi formis, praeter quas vix aliae excogitari posse videntur ad exprimendam efficientiam causae instrumentalis.

2º Catholicus intellectus unanimis et perpetuus huius doctrinae de sacramentorum efficacia manifestus est ex Patrum testimoniis. Praecipua capita ad hanc summam revo- cari possunt.

a) Spiritus Sanctus, virtus divina elementis aquae, olei etc. verbo consecrante illabitur, et ita vis supernaturalis inest sacramentis ad homines sanctificandos. « Invocato Deo supervenit statim Spiritus de coelis et aquis superest sanctificans eas de semetipso, et ita sanctificateae vim sanctificandi combibunt » Tertullianus de Baptismo c. 4. « Vide ne illud unguentum (chrisma Confirmationis) vulgare esse suspiceris. Nam sicut panis Eucharistiae post invocationem Sancti Spiritus non amplius est panis communis sed corpus Christi, sic et hoc sacrum unguentum, post invocationem non amplius simplex, aut si dicere mavis, commune est; sed est Christi et Spiritus Sancti donarium, quod *praesentia divinitatis eius fit efficax* (ἐνεργητικὸν γίνομεν)... Et visibili unguento corpus quidem ungitur, Sancto autem et vivifico Spiritu anima sanctificatur » Cyrillus Hierosolymitanus catech. XXI. mystagogica III. n. 3. cf. s. Basil. De Spiritu Sancto c. 15. n. 35; Cyrill. Alexandrin. in Io. III. 5. Opp. T. IV. p. 147. etc.

b) Patres conferunt aquam baptismalem utero materno, ex quo regeneramur. « Quod est uterus embryoni, hoc est fideli aqua, siquidem in aqua fingitur et formatur. Primum dicebatur: producant aquae reptile animae viventis (Gen. I. 20.); ex quo autem Iordanis fluenta ingressus est Dominus, non amplius reptilia animarum viventium, sed animas rationales *Spiritum Sanctum ferentes aqua producit...* Sed quod in utero formatur, tempore opus habet; in aqua autem non sic, sed uno temporis momento totum perficitur » Chrysostomus in Io. hom. XXVI. al. XXV. n. 1. cf. Gregor. Nyssen. in Christi baptism. Opp. T. II. p. 803. Multo adhuc sublimius conferunt efficaciam, quam tribuit Spiritus Sanctus